Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto
Jyväskylä University Digital Archive

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.

Author(s): Sulkunen, Sari; Torppa, Minna

Title: Kommenttipuheenvuoro kirjoitukseen "Suomalainen ja kiinalainen koulutusjärjestelmä PISA-tutkimuksessa menestymisen taustalla"

Year: 2015

Version:

Please cite the original version:

Sulkunen, S., & Torppa, M. (2015). Kommenttipuheenvuoro kirjoitukseen "Suomalainen ja kiinalainen koulutusjärjestelmä PISA-tutkimuksessa menestymisen taustalla". Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti, 25(2), 10-14.

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Kommenttipuheenvuoro kirjoitukseen ”Suomalainen ja kiinalainen koulutusjärjestelmä PISA-tutkimuksessa menestymisen taustalla”

Sari Sulkunen ja Minna Torppa

Suomen PISA-menestys on ollut suuri uutinen paitsi Suomessa myös Suomen ulkopuolella. Suomea vielä paremmin PISAssa ovat menestyneet Kiinan suuret kaupungit Shanghai ja Hongkong sekä Aasian maat Singapore, Korea ja Japani. Matematiikassa myös Taiwan on selvästi Suomea parempi maa. (Kupari ym., 2013.) Hyvän menestyksen syyt ovat herättäneet laajaa kiinnostusta. Xin Tang pyrki omassa puheenvuorossaan avaamaan Suomen ja Kiinan menestyksen syitä ja eroja. Tässä kommenttipuheenvuorossa tarjoamme oman näkökulmamme asiaan.

Syitä eri maiden PISA-menestykseen on etsitty erityisesti koulutusjärjestelmästä, sillä PISA-tutkimukset on suunniteltu ja laadittu ensisijaisesti oppimistulosten arvioimiseen ja oppimistulosten taustatekijöiden tutkimiseen kansainvälisesti vertaillen. Tässä vertailuyksikkönä ovat koulutusjärjestelmät, joiden tasolla PISAn tarjoama tieto on pätevintä ja luotettavinta. PISAa ei ole suunniteltu tuottamaan arviointitietoa yksittäisistä kouluista tai oppilaista, vaikka toki maiden sisällä oppilaiden oppimistulosten vaihtelua on voitu selittää kouluopetuksen ja kotitaustan eroilla sekä oppilaiden omilla asenteilla ja harrastuneisuudella (esim. Linnakylä, Malin & Taube, 2004, 2006; Roe & Taube, 2012; Sulkunen & Nissinen, 2012).

Yleisimmin maiden välisiä eroja PISA-tuloksissa on selitetty esimerkiksi koulutuksen rakenteisiin, opettajankoulutukseen ja kulttuurisiin eroihin liittyvillä seikoilla. Kuten Xin Tang omassa puheenvuorossaan kuvaa, Suomen osalta vahvuuksiksi on nostettu esimerkiksi pyrkimys tasa-arvoiseen koulutukseen (Kuusilehto-Awale & Lahtero, 2014; Sahlberg, 2011; Välijärvi ym., 2001). Jokaiselle lapselle ja nuorelle pyritään tarjoamaan yhtä laadukas, maksuton koulutus riippumatta asuinpaikasta, etnisestä taustasta, kotitaustasta tai äidinkielestä. Ajatus tasa-arvoisesta koulutuksesta on Suomessa kiinnittynyt pohjoismaiseen käsitykseen koulutuksen tasa-arvosta, jossa olennaista ei ole tarjota kaikille samaa vaan

tarjota jokaiselle hänen tarpeitaan vastaavaa opetusta ja tukea (ks. esim. Malin, 2005). Tämä näkyy käytännössä yksilöllisinä oppimissuunnitelmina ja erityisopetuksen järjestämisenä sitä tarvitseville.

Näiden koulutuksen arvopohjasta nousevien käytänteiden merkitystä ei pidä aliarvioida PISA-tuloksia selitettäessä: OECD korostaa voimakkaasti, että menestyksekkäimmät koulutusjärjestelmät onnistuvat Suomen tapaan yhdistämään hyvät oppimistulokset ja niiden tasa-arvoisuuden (OECD, 2010a). Huolestuttavaa on, että kun Suomen kokonaistulos on nyt esimerkiksi lukutaidossa laskenut, on heikoimmin suoriutuvien osaamistaso laskenut eniten (OECD 2013a).

Erityisesti myös suomalaisten opettajien korkea koulutustaso, työn itsenäisyys sekä opettajien korkea arvostus verrattuna moniin muihin maihin on nostettu esiin PISA-tuloksia selittävinä tekijöinä (Kuusilehto-Awale & Lahtero, 2014). Lisäksi Suomi eroaa monista muista maista koulupäivän pituudessa. Suomessa peruskoulun viikkotuntien määrä on selvästi pienempi kuin Shanghaissa jo ensimmäisillä luokilla.

Xin Tang listaa puheenvuorossaan esittämässään taulukossa 1 myös muita eroja Suomen ja Shanghain välillä. Tuntimäärien lisäksi eroiksi nousevat erityisesti oppilaiden määrä aikuista kohden ja erot pedagogisessa painotuksessa. Xin Tang kuvaa pedagogiikan olevan Shanghaissa opettajajohtoista ja lapsen tai nuoren käyttävän paljon aikaa koulutehtäviin myös koulun ulkopuolella. Hän esittää näiden asioiden yhdessä vähentävän oppimismotivaatiota. Suomalaista pedagogiikkaa hän sen sijaan kuvaa lapsikeskeiseksi. Tässä heijastunee kansainvälisen vertailun suhteellisuus: kansainväliset vierailijat ovat kuvanneet suomalaista pedagogiikkaa myös yllättävän perinteiseksi, opettajajohtoiseksi ja oppikirjakeskeiseksi, vaikka se saattaa Kiinan näkökulmasta olla lapsikeskeistä.

On myös huomattava, ettei suomalaisessakaan peruskoulussa pedagogiikka näytä pysyvän oppilaslähtöisenä ja vuorovaikutteisena. Esiopetuksessa ja alkuopetuksessa lapsilähtöisyys on Suomessa tyypillistä ja näyttää myös edistävän oppimista (Lerkkanen ym., 2014; Rasku-Puttonen ym., 2011). Toisaalta on havaittu, että yläkoulussa vuorovaikutteisuus oppitunneilla voi olla hyvinkin vähäistä (Lehesvuori, 2013).

On mielenkiintoista ja toisaalta luonnollista, että hyvinkin erilaisissa systeemeissä saadaan hyviä PISA-tuloksia. Kansainvälisten vertailujen vahvuutena onkin tuoda esille erilaisia koulutusjärjestelmiä heikkouksineen ja vahvuuksineen ja antaa vertailukonteksti omalle järjestelmälle. Hyvin erilaisten järjestelmien suora vertailu on kuitenkin mahdotonta, eikä hyvin erilaisesta kontekstista voi suoraan lainata tai kopioida ratkaisuja. Koulutusta koskevat päätökset nousevat hyvin erilaisista, kansallisista arvoista ja ideologioista. Kuinka

moni suomalaisvanhempi, -opettaja ja -tutkija esimerkiksi haluaisi lastemme olevan koulussa 40 tuntia viikossa ja tekevän lisäksi kotitehtäviä? Suomen malli ei ehkä sovi Kiinaan tai Kiinan malli Suomeen.

Xin Tang ehdottaa, että Suomea ja Kiinaa yhdistäisi oppimisprosessin tehokkuus, joka olisi PISA-menestyksen suorin selittäjä. Hän esittää, että suomalaiset ja Shanghain nuoret opiskelevat taitoja ja sisältöjä, joita PISAssa testataan. Tässä on varmasti perää, vaikka kyse ei olekaan tavoitteellisesta PISA-kokeeseen valmentautumisesta. PISAn tarkoitus on mitata sellaisia lukemisen taitoja, joita nuorten voidaan ajatella tarvitsevan tulevaisuudessa opinnoissaan, vapaa-ajallaan ja muussa arjessa.

Tällainen pragmaattinen lähestymistapa on ollut uusi esimerkiksi monessa Keski-Euroopan maassa, jossa opetussuunnitelmat ja kouluopetus ovat painottaneet sivistysperinteen välittämistä. Tuskin on sattumaa, että näissä maissa ensimmäiset PISA-tulokset olivat järkytys. Hyvin menestyneessä Suomessa sen sijaan vastaavanlainen pragmaattinen lähestymistapa näkyi jo vuoden 1994 opetussuunnitelman perusteissa, ja PISA-kokeen mittaamissa makroprosesseissa sekä tekstityypeissä ja tekstien sisällössä oli jo vuoden 2000 kokeessa paljon yhtäläisyyksiä silloisen opetussuunnitelman painotusten kanssa (Sulkunen, 2004).

Selityksiä PISAn tehtävissä menestymiseen voidaan hakea myös yksilötasolta. Maiden sisäisissä vertailuissa on havaittu esimerkiksi se, että oppilaiden lukutaidon vaihtelua selittävät yleisimmin oppilaiden koti- ja kielitausta, monipuoliseen ja aktiiviseen lukuharrastukseen sitoutuminen, myönteinen suhtautuminen lukemiseen sekä luetunymmärtämisen strategioiden hallinta (esim. Linnakylä, Malin & Taube, 2004, 2006; Roe & Taube, 2012; Sulkunen & Nissinen, 2012).

Itse tarkastelimme Lapsen kielen kehitys -projektin aineistossa noin 1300 suomalaisen yhdeksännen luokan oppilaan PISA-lukutaitotuloksia (Torppa, Sulkunen, Eklund, Niemi & Ahonen, arvioitavana). Aineisto kerättiin vuosina 2009–2012. Käytimme PISAn lukutaitokokeen linkkiosioita, jotka ovat pysyneet samoina vuodesta toiseen. PISAn lisäksi käytössä oli kolme lukusujuvuuden testiä sekä nuorten kysely (aiheina lukuharrastuneisuus, oma käsitys lukutaidosta ja tehtävästrategiat: välttely ja luovuttaminen vs. peräänantamattomuus vaikeissakin tehtävissä).

Havaitsimme ensinnäkin, että koululuokkien väliset erot olivat keskimäärin pieniä. Toiseksi, kuten myös PISA-tuloksissa on aiemminkin havaittu, aineistomme tytöt olivat parempia kuin pojat. Tytöt pärjäsivät poikia paremmin myös lukusujuvuuden tehtävissä. Tytöt eivät kuitenkaan olleet oman käsityksensä mukaan poikia parempia lukutaidossa tai

tehtävästrategioissa. Itse asiassa tytöt luovuttivat omasta mielestään poikia helpommin kohdatessaan vaikeita tehtäviä. Kolmanneksi havaitsimme, että PISAssa parhaiten suoriutuneet nuoret olivat paitsi nopeita lukijoita, myös kuvasivat itseään peräänantamattomiksi vaikeidenkin tehtävien edessä ja kertoivat lukevansa kirjoja ja lehtiä useammin kuin muut.

PISA-testin lukutaitotulosten taustalla on siis yksilötasolla mitattavia taitoja, jotka ovat osittain opittavia, osittain myös perimämme säätelemiä. Näiden taitojen ja lukemisen harrastuksen vahvistaminen voi siis tukea myös tämän päivän elämässä tarvittavaa lukutaitoa – olettaen, että PISAn lukutaitotehtävät onnistuvat tavoitteessaan heijastaa sitä. Näiden tulosten valossa on huolestuttavaa, että viimeisissä PISA-arvioinneissa lukuasenteiden on havaittu heikkenevän Suomessa nopeammin kuin muissa OECD-maissa (OECD, 2010b, 90).

Tärkeä tavoite tulevaisuuden koululle, vanhemmille ja jopa koko yhteiskunnalle onkin lasten ja nuorten innostaminen lukemisen pariin. Lukutaito on Suomen kaltaisessa maassa avaintaito, jota ilman on vaikea hoitaa arkisia asioita, puhumattakaan opiskelemisesta ja työstä. Elämme entistä tekstipainotteisemmassa maailmassa, jossa tekstien ja myös lukemisen kirjo on laajentunut ja lukutaitovaatimukset kasvaneet. Koululaitos reagoi tähän uusissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa monilukutaidon käsitteellä, joka ulottuu kaikkien oppiaineiden opetukseen, tutustuttaa opettajat ja oppilaat laajaan tekstikäsitykseen ja tehostaa viestintä- ja tietoteknologian käyttöä opetuksessa (POPS, 2014). Tämän lisäksi tarvitaan kuitenkin laajoja talkoita, joissa lasten ja nuorten innostaminen lukemisen pariin on kaikkien asia.

Kirjoittajatiedot:

Sari Sulkunen (FT) toimii koulutuksen arvioinnin professorina (sij.) Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksessa.

Minna Torppa (PsT) toimii akatemiatutkijana Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksessa.

Lähteet

Kupari, P., Välijärvi, J., Andersson, L., Arffman, I., Nissinen, K., Puhakka, E. & Vettenranta, J. (2013). *PISA 12. Ensituloksia.* Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:20.

Kuusilehto-Awale, L. & Lahtero, T. (2014). Finnish Case of Basic Education for All – With Quality Learning Outcomes. *Journal of Education and Research; Vol 4, No 1*.

Lehesvuori, S. (2013). *Towards dialogic teaching in science: Challenging classroom realities through teacher education.* Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 465. ISSN 0075-4625, ISBN 978-951-39-5151-1.

Lerkkanen, M.-K., Kiuru, N., Pakarinen, E., Poikkeus, A.-M., Rasku-Puttonen, H., Siekkinen, M. & Nurmi, J.-E. (2014). *The role of teaching practices and class size on Finnish students' reading and math development in Grade 1.* Submitted.

Linnakylä, P., Malin, A. & Taube, K. (2004). Factors behind low reading literacy achievement. *Scandinavian Journal of Educational Research, 48(3)*, 231–249.

Linnakylä, P., Malin, A. & Taube, K. (2006). What lies behind low reading literacy performance? A comparative analysis of the Finnish and Swedish students. Teoksessa J. Mejding & A. Roe (toim.), *Northern lights on PISA 2003 – A reflection from the Nordic countries* (s. 143–158). Kööpenhamina: Pohjoismaiden ministerineuvosto.

Malin, A. (2005). *Schools Differences and Inequities in Educational Outcomes. PISA 2000 Results of Reading Literacy in Finland.* Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

OECD (2010a). *PISA 2009 Results: What Makes a School Successful? Resources, Policies and Practices.* (Volume IV.) Pariisi: OECD.

OECD (2010b). *PISA 2009: Learning Trends. Changes in Student Performance since 2000.* (Volume V). Pariisi: OECD.

OECD (2013a). *PISA 2012 Results: What Students Know and Can Do*. (Volume I.) Pariisi: OECD.

POPS (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet.* Helsinki: Opetushallitus.

Rasku-Puttonen, H., Pakarinen, E., Trossmann, K., Lerkkanen, M.-K., Kikas, E. & Poikkeus, A.-M. (2011). Classroom practices in Finnish and Estonian preschools: Observed teaching practices and their latent subgroups. Teoksessa M. Veisson, E. Hujala, P. K. Smith, M. Waniganayake & E. Kikas (toim.), *Global perspectives in early childhood education: Diversity, challenges and possibilities. Baltische Studien zur Erziehungs- und Sozialwissenschaft* (s. 313–332). Frankfurt am Main: Peter Lang.

Roe, A. & Taube, K. (2012). ”To read or not to read – that is the question.” Reading engagement and reading habits in a gender perspective. Teoksessa N. Egelund (toim.), *Northern Light on PISA 2009 – focus on reading.* TemaNord 2012: 501. Pohjoismaiden ministerineuvosto.

Sahlberg, P. (2011). *Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland?* Teacher College Press. Haettu osoitteesta http://books.google.fi/books/about/Finnish_Lessons.html?id=oB5hAgAAQBAJ&pgis=1

Sulkunen, S. (2004). PISAn tekstit opetussuunnitelman näkökulmasta. Teoksessa P. Linnakylä, S. Sulkunen & I. Arffman (toim.), *Tulevaisuuden lukijat. Suomalaisnuorten lukijaprofiileja.* PISA 2000. Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos.

Sulkunen, S. & Nissinen, K. (2012). Heikot lukijat Suomessa. Teoksessa S. Sulkunen & J. Välijärvi (toim.), *Kestääkö osaamisen pohja? PISA 09* (s. 46–61). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:12.

Torppa, M., Sulkunen, S., Eklund, K., Niemi, P. & Ahonen, T. (arvioitavana). *PISA Reading Performance in Finland – Links to Reading Fluency, Motivation, Task Strategies, and Leisure-time Reading.*

Valijarvi, J., Linnakyla, P., Kupari, P., Reinikainen, P. & Arffman, I. (2001). *The Finnish Success in PISA – And Some Reasons behind It: PISA 2000.* Haettu osoitteesta http://eric.ed.gov/?id=ED478054.